

Solskin over Danmark og AU

af Louise Jensby



Endnu et nummer af Agora er på gaden, og nok et semester tager sin begyndelse. Nogle er dimitteret, mens andre lige er begyndt på turen nedad klassiske studiers lange snoede vej. Til alle de gamle; I ønskes megen held og lykke i jeres fremtidige gerninger. Til alle de nye; I ønskes hjertelig velkommen på AU og særligt her på klassiske studier! I det seneste nummer af Agora beklagede jeg

mig over forårets forsinkede indtog, men at det danske vejr siden skulle vælge at gå direkte fra vinter til sommer for dermed at springe foråret over, var der vist ingen, der havde set komme. Vi på Agora håber, at I alle har haft en skøn og varm sommerferie, og at I dermed har fået tanket ny energi til nok et spændende semester på AU.

Agora byder denne gang på spændende beretninger fra dette års uddannelsesudgravning, som viste sig at være ganske gavmild på spændende fund. I kan læse om forskellen på, hvordan en filolog ser på turen

rundt blandt gamle sten, i forhold til hvordan arkæologer opfatter spændingsgraden af samme. Dette nummer indeholder også en interessant bearbejdet eksamensopgave, hvori brugen af thymelen i Epidauros diskuteres. I kan dykke ned i en redigeret udgave af en eksamensopgave omhandlerende kejser Augustus' brug af propaganda, løse en kryds og tværs, og læse en anmeldelse af den forholdsvis nyudkomne serie "Troy: Fall of an Empire". Dette og meget mere er, hvad vi har strikket sammen til jer denne gang. Vi håber, at I finder artiklerne interessante og vedkommende, og ønsker jer hermed god læselyst.

I dette nummer:

Oversættelsesteori	S. 2
Selviscenesættelse i den Augustæiske periode	S. 6
Thymelen i Epidauros	S. 12
Anmeldelse af <i>Troy: Fall of a City</i>	S. 17
Beretninger fra bjerget	S. 19
En rejsenarkomans dagbog – på museumsbesøg	S. 21
Kryds og Tværs	S. 22



Denne udgaves billede, Forum i Pompeii, Taget af Louise Jensby

Oversættelsesteori

Af Pernille Wissing

Denne artikel tager udgangspunkt i mit bachelor projekt, som havde følgende problemformulering: Med udgangspunkt i Martin Clarentius Gertz' (1897-1902) og Adam Schwartz' (under udgivelse) oversættelse af Thukydides, *Historiae* 3. bog undersøges det, hvordan det intenderede publikum til en oversættelse påvirker oversættelsen.

Når man ønsker at lave en tilfredsstillende analyse af en oversættelse af et værk, som var intentionen med mit bachelorprojekt, er der en forventning om, at man har et dybdegående kendskab til de faktorer, der var grundlaget for oversættelsens udformning, da disse efter al sandsynlighed har påvirket oversættelsen. De faktorer, der tænkes på her, er bl.a. de grundidéer for oversættelse, der fandtes i oversætterens samtid, hele den historiske kontekst generelt, hvilke forventninger der var til den givne oversættelse, og hvilke forventninger og opfattelser der var af originalteksten i oversættelsens samtid. Det bør ligeledes nævnes, at oversætterens egne motiver er endnu en vigtig faktor, og dette motiv bliver selvfølgelig påvirket og formet af de andre nævnte faktorer. Dette må siges at være grundlæggende for alle oversættelser.

Det at oversætte er et gammelt koncept, og oversættelser er uundgåelige, hvis man vil sprede budskabet og kundskaberne fra de antikke tekster. Publikummet til disse oversættelser kan divergere, men må hovedsageligt være tiltænkt de, som ikke kan læse værkerne på originalsproget eller det publikum, som har brug for en støtte for at kunne give sig i kast med kildeteksten.

Denne artikel søger at redegøre for moderne oversættelsesteori, hvor konkrete begreber, metoder, teorier og nøglepersoner vil blive præsenteret og forklaret.

Det første, som slår en, når man læser om oversættelsesteori, er debatten om oversætterens begrænsede frihed, og spørgsmålet om hvorvidt oversætterens primære forpligtelse er til originalforfatteren og kildesprogets normer eller til målsprogets normer og publikum. Alle teorier om oversættelse berører diskussionen, om en oversætter har frihed til at diver-

gere fra originalen, og hvordan denne divergens skal forstås.

Det at omdanne en kildetekst til en måltekst, hvor ord og sætninger bliver omdannet og genskabt, selvom forudsætningen om at det originale på en eller anden måde stadig er til stede i den omformulerede version, er et gammelt koncept, og har efter al sandsynlighed eksisteret lige så længe, der har eksisteret tekster, og det samme har debatten. Men processen er langt mere kompliceret, end man først antager, for det handler ikke blot om at bruge en ordbog og en grammatik på fornuftig vis. Det handler om at inddrage en hel palet af andre sproglige aspekter, og oversætterens skal påtage sig særlige forholdsregler alt efter, hvilken type oversættelse denne stræber efter.

Lorna Hardwick som arbejder med receptionen af klassiske tekster, foreslår, at det at oversætte antikke tekster *involves translation or transplanting into the receiving culture the cultural framework within which an ancient text is embedded*. Oversættelser bliver på denne måde den portal, gennem hvilken fortiden er tilgængelig. Når man undersøger oversættelser af antikke kildetekster, skal man derfor være opmærksom på, hvilken tradition kildeteksten er skrevet i. Man skal desuden være opmærksom på, at oversætterens tolkning af traditionen kan divergere fra oversætter til oversætter, da den påvirkes af oversætterens subjektive forståelse af kildeteksten, som yderligere kan påvirkes af oversætterens egen samtid og oversætterens motiv for at oversætte. Ifølge Eugene Nida, som var en amerikansk lingvist, kulturanthropolog, semiotiker og som regnes for at være fader til moderne oversættelsesteori, kan selve oversættelsesprocessen deles op i tre dele. Først skal betydningen være afkodet fra kildesproget, dernæst skal denne betydning overføres til målsproget, hvor den til sidst skal restaureres, så betydningen er den samme i kildesproget og i målsproget. Hvordan betydningen gendannes, kan gøres på forskellige måder, alt efter hvilken type oversættelse man stræber efter, og hvordan de tidligere nævnte faktorer har påvirket oversætterens.

I antikken og helt op til renæssancen har der været debat om, hvorvidt man skulle lave en ord-for-ord oversættelse, eller om man skulle lave en såkaldt meningsoversættelse. I en ord-for-ord oversættelse er oversætteren meget tro mod kildeteksten, men går samtidig på kompromis med målsproget. Omvendt er en meningsoversættelse tro mod målsproget, men det kan ikke ske uden at gå på kompromis med kildeteksten. Der findes dog flere forskellige typer af meningsoversættelser, så det er nødvendigt at uddybe dette yderligere. Roman Jakobsen deler oversættelser op i tre kategorier. Den første kalder han *rewording*, hvilket er, når man gengiver verbale signaler med andre verbale signaler indenfor det samme sprog. Den anden kalder han *translation proper*, som er, når man gengiver verbale signaler med verbale signaler i et andet sprog. Den sidste er *transmutation*, som dækker over, at man gengiver verbale signaler med signaler fra et nonverbalt system. Jakobsen uddyber sin inddeling med at forklare, at alle tre kategorier har den samme udfordring; på trods af at det er muligt at gengive budskaber, så er det normalt umuligt at gengive et ord eller sætning 1:1, da der simpelthen ikke findes synonymmer som besidder de samme associationer og konnotationer i to forskellige sprog. Der vil altid være en betydningsforskel fra kildesproget til målsproget. Som oversætter er man derfor nødt til at justere målsproget, således at det rummer, på bedst mulig vis, kildetekstens eksakte ordlyd og betydning, hvis det er det, man som oversætter ønsker at ramme. Nida skelner mellem to typer ækvivalenter, *formelle* og *dynamiske*. De formelle dækker og fokuserer på selve budskabet både i form og indhold. I en sådan oversættelse fokuserer oversætteren på rekonstruktionen af poesi til poesi, sætning til sætning og koncept til koncept. Nida kalder denne type oversættelse for en *gloss translation*, og forklarer, at denne type oversættelse søger at få publikummet til at forstå kildetekstens kontekst bedst muligt. De dynamiske er baseret på det koncept, at forholdet mellem publikum og budskabet skal sigte efter at være det samme som det originale publikum og kildetekstens budskab.

We cannot properly analyze specific translations if we do not take into account other translations belonging to the

same system(s), and if we do not analyze them on various micro- and macro-structural levels. It is not at all absurd to study a single translated text or a single translator, but it is absurd to disregard the fact that this translation or this translator has positive (or negative) connections with other translations and translators.

Således skriver Gideon Toury, som er en markant personlighed indenfor oversættelsesteori, i sin videnskabelige artikel *A Rationale for Descriptive Translation Studies* fra 1985. Toury argumenterer for, at undersøgelser af oversættelser skal være systematiske og tage udgangspunkt i normer og modeller fremfor individuelle casestudier. Han skabte den deskriptive gren af oversættelsesteorien, idet han mente, at enhver teori om oversættelse kun kan undersøges på baggrund af grundige og systematiske beskrivelser af oversættelser.

Det skal undersøges, hvordan oversættelserne er skabt, og hvordan de bliver modtaget, hvilket indikerer, at man skal have særligt fokus på oversættelsens intention med sin oversættelse og receptionen af denne. Inden for denne gren er konceptet med normer vigtige, da de ifølge Toury anses for at være i stand til at fjerne behovet for at definere, hvad en oversættelse i bund og grund er. Normerne er baseret på, hvad der anses som værende en god og dårlig oversættelse. Normerne bliver således et bindeled mellem de generelle værdier og grundidéer, der er i oversættelsens samtid, i henhold til hvad en god oversættelse er, og produktet af det valg som oversætteren har foretaget sig. Oversætteren skal følge en initial norm, som påvirker oversætternes grundlæggende valg mellem to polære alternativer, nemlig om man vil være tro mod kildeteksten eller tro mod målsproget. Når man orienterer oversættelserne mod kildeteksten, siges oversætteren at give en *passende* oversættelse. Når man tilpasser sig normerne, der er i målsproget, siges oversætteren at give en *acceptabel* oversættelse. Det kan dermed også konstateres, at oversættelsens intenderede publikum må påvirke skabelsen af den givne oversættelse.

Translations are facts of the target culture, skriver Toury, så når man skal analysere en oversættelse, er man derfor nødt til at tage højde for, hvordan andre oversættelser påvirker den givne oversætter. Det kan både være oversættelser fra oversætterens egen samtid, men også oversættelser af det samme værk fra andre tider. Dette er grundlaget for, at intentionen med denne opgave er at lave en komparativ analyse af de to oversættelser senere i opgaven, da Schwartz' oversættelse som er den nyeste, må være påvirket af Gertz' i en eller anden grad. Tourys tidlige teoretiske arbejde blev udført i 1970'erne indenfor rammerne for *polysystem Theory* og hovedsageligt i litterære oversættelser. I sin bog *In Search of a Theory of Translation* fra 1980 beskriver han sin teori om "translational norms". Han skriver, at oversættelser indtager en position og opfylder en bestemt funktion i målkulturens sociale og litterære systemer, og at dette bestemmer de særlige strategier, der anvendes af oversætterne. Disse strategier er baseret på normerne, der styrer valgene fra oversættere, set som begreberne om korrekthed eller hensigtsmæssighed som de ønsker at overholde i deres oversættelser. Begreberne er kun relateret til den modtagende ende af oversættelsen, og det er på denne måde, at oversættelser primært ses som fakta af målkulturen. Normerne er ikke permanente, og de kan derfor ændres alt afhængig af, hvilken kontekst oversættelsen skabes i. Toury skelner mellem 2 typer normer. De er begge set som historisk, socialt og kulturelt fastlagte. Den første type er de præliminære normer og er med til at påvirke valget af kildeteksten. Den anden type er de operationelle normer, der styrer de beslutninger, en oversætter foretager sig, hvad angår tekstlige og sproglige aspekter.

En anden vigtig pointe er, at disse normer bl.a. skabes af den reception, der er af andre oversættelser af det samme værk, så man ikke kan undgå at skulle sammenligne disse oversættelser med hinanden. En oversætter bliver stillet foran en lang række udfordringer af kildeteksten. Disse udfordringer kan være alt lige fra enkeltord, sætningskonstruktioner til sprogdragten og mange, mange flere. Det kan siges, at en udfordring er, når oversætteren er nødsaget til at finde en løsning, som ikke kan findes igennem en automatisk eller rutinebaseret proces.

Som oversætter søger man at nå hen til et ideelt mål, som fastsættes af en lang række faktorer, som på den ene side er indbyrdes forbundne, men på den anden side udelukker deres ideelle løsninger i mange tilfælde hinanden. Faktorerne der tænkes på her, er bl.a. de grundidéer for oversættelse, der fandtes i oversætterens samtid, den historiske kontekst med henblik på kildetekstens forfatter og også oversætterens egen historiske kontekst. Yderligere kommer der de forventninger, der var til den givne oversættelse, og hvilke forventninger og hvilken reception der var af originalteksten i oversættelsens samtid. Oversætterens egne motiver er endnu en vigtig faktor, og dette motiv bliver selvfølgelig påvirket og formet af de andre nævnte faktorer. Allerede inden selve oversættelsesprocessen går i gang, skal man som oversætter følge en præliminær norm, som får en til at stille spørgsmålet: hvilken tekst skal man oversætte? Svaret på dette må findes i mange af de ovenstående faktorer. Når dette valg er taget, så begynder selve oversættelsesprocessen. Hvilke operationelle normer skal man følge? Indenfor disse normer findes der en initial norm, som tvinger oversætteren til at træffe valget mellem at være tro mod kildeteksten eller målsproget. Der kan derfor siges at være en vekselvirkning mellem alle de valg, en oversætter sidder med. Oversættelsens sprogdragt – hvis vi kun tager udgangspunkt i den, er ikke kun blevet påvirket af en initial norm. Den må også være præget af oversætterens tradition og naturligvis også samtidens retskrivningsregler. Indenfor de valg som bliver præget af operationelle normer, står oversætteren overfor yderligere udfordringer. Det har altid været tydeligt, at ikke alt kan oversættes. Det værende sig idiomer, ordspil, ordspil og lignende. Men også enkeltord og udtryk kan være vanskelige at oversætte. Oversætteren skal derfor stille sig selv mange spørgsmål, for hvad gør man, når der ikke findes en 1:1 ækvivalent fra kildesproget til målsproget? Skal man lave en direkte oversættelse?

Skal man splitte den originale konstruktion op, for så at gendanne den til noget nyt men samtidig tilsvarende på målsproget? Men findes der noget tilsvarende på målsproget? I en meningsoversættelse skal man som oversætter igen træffe en lang række valg. Disse valg bliver påvirket af forsøget på at finde en ideel ækvivalent fra kildesproget til målsproget, og tager man udgangspunkt i Nidas inddelinger, så skal oversætteren træffe valget mellem *formelle* og *dynamiske* ækvivalenter. Valget med ensintenderede publikum påvirker ligeledes valget af

oversættelsens sprogdragt, som påvirker måden hvorpå man rekonstruerer enkeltord, udtryk og sætningskonstruktioner, som så påvirker oversættelsen af disse enheder. Det er en naturlig konsekvens, at hvis man sigter en oversættelse efter et bestemt publikum, at man er nødt til at tilpasse sig efter dette. Vi kan desuden konstatere, at man som oversætter ikke kan undgå at skulle igennem denne vekselvirkning og hele tiden være opmærksom på, at når man træffer ét valg, så udelukker man nogle og åbner for andre.

Selviscenesættelse i den Augustæiske periode

Det følgende er et uddrag ændret og tilpasset fra en eksamensopgave i Antikkens Kulturhistorie

Af Louise Jensby.

"For an ambitious and clever man to be able to manipulate other men, he must be able to manipulate symbols by interpreting and reinterpreting them"

Citat: Cohen, "Symbolism of Power Relations" i Niels Hannestad *Roman Art and Imperial Policy*

Denne artikel former sig som en tværfaglig undersøgelse af emnet propaganda i den augustæiske periode mhp. en analyse af Augustus' værk *Res Gestae Divi Augusti (RGDA)*. Med problemformuleringen "Kan man tale om brugen af propaganda under Augustus' regeringstid, og hvordan kom dette i så fald til udtryk?" søges dette spørgsmål besvaret efter en indsættelse i den historiske kontekst, og derpå gennem en etablering af hvad propaganda egentlig vil sige. Herefter appliceres dette begreb på tekster og arkæologiske levn fra perioden, for derved at fastslå om man kan tale om en sådan brug på dette tidspunkt, og ikke mindst hvad resultatet af denne brug så blev. Det er bemærkelsesværdigt, at der i forskningslitteraturen netop ikke bliver sat spørgsmålstegn ved, om det var propaganda, der var tale om i den augustæiske periode. Både i Paul Zankers *The Power of Images in the Age of Augustus* (1988) og i Niels Hannestads *Roman Art and Imperial Policy* beskrives alle Augustus' tiltag med en selvfølgelighed som værende propaganda, hvilket måske og måske ikke vil vise sig at være tilfældet.

Augustus' Romerrige

Der var gået mange ting forud, førend Augustus kunne kalde sig kejser i Rom. Først af alt havde riget skullet overkomme den borgerkrig, der fulgte mordet på Julius Cæsar i år 44 f.Kr. En borgerkrig der sluttede i år 31 f.Kr. da Augustus, dengang Octavian, sejrede over Marcus Antonius og Kleopatra i slaget ved Actium og derved kunne konsolidere magten. Dette blev startskuddet til en ny epoke i romersk hi-

storie, nemlig "principatet" eller kejserdømmet fra 27 f.Kr. til 476 e.Kr. Det betød, at magten overgik fra den rige jordbesiddende klasse, der styrede senatet, til i princippet at ligge hos én mand – kejseren.

Augustus, en titel der betyder "den ophøjede", blev tildelt Octavian i år 27 f.Kr., efter han havde skabt fred og udvidet riget. I løbet af hans regeringstid, som skulle strække sig helt til år 14 e.Kr., lykkedes det ham både at forfølge Cæsars mordere, eliminere al politisk modstand, skabe fred og økonomisk fremgang. Han var en dygtig politiker, som via fastholdelsen af diverse titler som imperator, tribun, pontifex maximus og princeps hvoraf nogle ellers normalt kun blev tildelt for en begrænset periode, stort set formåede enerådigt at kontrollere det store rige. Titlen som tribun blev eks. normalt kun tildelt plebejerne og ikke en patricier som Augustus. Dog indtog han embedet for livstid, og kunne derfor omstøde Senatets bestemmelser. Han er afbilledet som imperator på skulpturen fra Prima Porta, og altså som den der har magten over hæren. Titlen som pontifex maximus var den øverste åndelige titel, og han besad dermed både den øverste åndelige og militære magt. Han lod sig afbillede på mønter og triumfbuer, så hans ansigt blev kendt over hele Romerriget, han lod templer og offentlige bygninger opføre flere steder, og efterlod sig på denne måde mange fysiske spor.

Som enehersker havde han stor andel i, hvordan og hvor meget han blev afbilledet, og ikke mindst i *hvordan* han blev fremstillet overfor eftertiden. Det er netop derfor, det er vigtigt at have i mente, hvorfra vi kender til Augustus og hans gerninger. Kan han som sejrherre, med sin egen formidling af disse gerninger have pyntet på begivenhedernes gang, og bevirket at han fik et bedre eftermæle?



Fig. 1: "Augustus fra Prima Porta"

Propaganda historisk set

For at løse problemstillingen må vi se på, hvad propaganda egentlig er. Jason Stanley kommer i *How propaganda works* (2015) ind på, at et propagandistisk udsagn ikke behøver at være falsk, og at propaganda heller ikke behøver at blive leveret uoprigtigt. Dog er faren, at man godt kan levere et budskab oprigtigt, fordi man selv tror på det, hvor man i virkeligheden er fanget i en forkert eller fejlbehæftet ideologi. Han skelner mellem, hvad det er, der konkret bliver udtrykt, og hvad den dybereliggende mening er: "... *there are Muslims among us*" expresses a truth. But the reason it is propaganda is that it communicates something false. The claim is propaganda because it communicates that Muslims are inherently dangerous to others, which is false." Det vil sige, at man godt kan udtrykke et sandt udsagn, men at det budskab udtrykket kommunikerer til os, indirekte kan være forkert. I Marshall Soules' *Media, Persuasion and Propaganda* (2015) skelnes mellem overtalelse og propaganda, og Soules siger i den forbindelse at: "... *persuasion moves toward propaganda when it is consciously misleading or exploits beliefs, values and attitudes for the propagandist's benefit. An audience will tolerate a deceptive message to serve its own needs – as with climate change denial or the war on terror...*" Her er det også den bevidste vildledning, der udgør definitionen på propaganda, men her får vi ydermere et interessant indblik i, hvordan modtagerne af budskabet kan vælge at forstå det, der bliver formidlet. Publikummet kan altså være lige så modtageligt, som taleren ønsker, hvis bare budskabet passer med det, modtagerne gerne vil høre.

Ifølge Stanley og Soules bliver det formidlede bl.a. til propaganda, når det bygger på en bevidst vildledning fra talerens side. Spørgsmålet er, om det er en moderne holdning, eller om vi kan finde spor af noget lignende i antikken. Hvis vi vender os mod Aristoteles, kan vi se, at det at kunne overbevise folk også er af stor betydning i *Ars Rhetorica*. Her står f.eks.: "*Overbevisning skabes gennem talerens karakter (ethos), når talen holdes på en sådan måde, at den gør talerens person troværdig.*", han fortsætter: "*Overbevisning skabes gennem tilhørerne, når disse af talerens ord påvirkes i retning af en vis følelsesmæssig affekt (pathos)*", og skriver

afsluttende: "*Overbevisning skabes endelig gennem selve det sagte (logos), når vi på basis af de overbevisende momenter i hvert enkelt tilfælde demonstrerer sandheden eller det, der synes sådan.*" Man skal altså ifølge Aristoteles levere sit budskab troværdigt, kunne spille på publikums følelser iht. det emne man behandler, og man skal kunne vinde publikum og deres forstand. Det samme nævner Cicero i *De Oratore*, skønt der er næsten 300 år mellem disse skrifter, hvilket tyder på et almindeligt paradigme i det antikke samfund.

Eftersom vi kan spore en tydelig sammenhæng mellem det antikke og nutidige syn på samspillet mellem taleren og modtageren af et budskab, vender vi os herefter mod *RGDA*, for at se om vi heri kan finde tegn på ovennævnte greb.

Hvis ting kunne tale

RGDA er en tekst forfattet af kejser Augustus selv – et værk som senere skulle få et nyt og anderledes udtryk via metamorfosen til fysisk form. Før sin død bad Augustus om, at værket skulle indrives i bronze, og opstilles foran hans mausoleum på Marsmarken i Rom. At vælge bronze til indskriften har formodentlig været et bevidst valg fra Augustus' side – noget vi vender tilbage til senere. Titlen betyder "Den guddommelige Augustus' gerninger", og dermed bliver det klart, at Augustus gerne vil kommunikere noget specielt med den ophøjede tekst. Værket er delt op i 35 paragraffer, hvoraf det meste er skrevet i 1. person. Hertil kommer et appendiks fortalt i 3. person. Værket er tematisk og ikke kronologisk opdelt, hvilket giver et fint overblik – en inddeling vi også kender fra Suetons *The Twelve Caesars* (*TTC*).

Herunder præsenteres en skematisk inddeling, svarende til de kriterier for hvornår noget kan klassificeres som propaganda, som tidligere blev opstillet af henholdsvis Stanley, Soules og Aristoteles, nemlig:

- Troede Augustus selv på det han sagde, og leverede han budskabet oprigtigt? (ethos)
- Udnyttede det stemningen i befolkningen og deres ønsker? (pathos)
- Var det, han sagde vildledende? (logos)

1) Hvad var det, Augustus ville kommunikere til befolkningen, og hvordan gjorde han det? Selvom værket ikke er så langt, får man hurtigt et indtryk af dets vigtighed. Sproget er til tider svulstigt og højtideligt, også kaldet høj stil, til tider konstaterende og opremsende, altså nærmere lav stil, og især det sidste kan godt give et indtryk af en vis form for oprigtighed. De opremsende elementer ses eks. i § 4, hvor Augustus' triumfer og titlerne som konsul og tribun oplistes med talangivelser, for hvor mange gange de hver især er blevet tildelt. Flere titler nævnes i § 7, i § 8 får vi at vide at Augustus holdt folketælling i Rom tre gange, og tallet for hver folketælling fremgår eksplicit. § 13 omhandler den specifikke praksis, der var forbundet med lukningen af dørene på templet Janus Quirinus i fredstid. Ifølge Augustus skete dette tre gange under hans regeringstid, og kun to gange i alt før han kom til. § 15, 16 og 17 oplister de penge Augustus har givet til forskellige formål, § 19, 20 og 21 de bygninger han har fået bygget eller restaureret, og § 22 og 23 omhandler hvor mange lege af forskellig art, han har afholdt og betalt for. Slutteligt behandler § 26, 27, 28, 29, 30, 31 og 32 alle de romerske provinser, kolonier og folkeslag Augustus har underlagt sig.

Med disse eksempler bliver det klart, at de mange talangivelser anvendes som en art facitliste for at få oplysningerne til at virke mere troværdige. Et facit kan jo verificeres af enhver gennem egne udregninger, så ved at nedskrive specifikke tal lader Augustus det være op til dem, der havde mulighed for at tjekke tallene, at gøre netop dette. I denne forbindelse udgør appendikset i *RGDA* en god pointe, for i dette står der: *"Expenses supplied for theatrical shows and gladiatorial games and for athletes and hunting shows and the mock sea fight, and money given to colonies, municipalities, and towns destroyed by earthquake or by fire, or individually to friends and senators, whose census qualification he topped up: too many to count."* Altså har Augustus givet penge til så meget, at det ikke kan tælles, og en verificer-

ing af de førnævnte tal bliver derfor umulig. Ifølge Cooley er appendikset muligvis skrevet i den græske del af riget, bl.a. grundet brugen af denarer som møntenhed i stedet for sester-tier. Man kan argumentere for, at det er korrekt, at det endelige beløb ikke kan tælles, men det er også muligt, at det simpelthen ikke har betydet noget. For det første har befolkningen i den østlige del af riget ikke haft adgang til oplysninger, hvormed de kunne tjekke tallene, og hvis appendikset virkelig blev skrevet med den østlige del af riget for øje, ville det så have gjort en forskel for en provins i Lilleasien at vide, hvor meget gladiator-kampene havde kostet, eller hvor mange penge senatorerne havde modtaget? Formentlig ikke. Her har det nok været selve det, at det var muligt, at opremse alle disse ting der var imponerende mere end det samlede beløb.

I *RGDA* dvæles der generelt ikke ved enkelte detaljer, men sproget er flydende og letforståeligt. Dette ses også beskrevet hos Sueton, som skriver at: *"his main object was to say what he meant as plainly as possible."* Derudover er de forskellige afsnit korte, og indeholder ikke længere forklaringer eller underbyggende udtalelser, som kan bruges til at verificere de enkelte påstande, og vi må vende os mod andre kilder, for at få et bedre indblik i om Augustus blev opfattet som troværdig i samtiden. Her kan netop litteraturforskeren, forfatteren og advokaten Sueton måske være os til hjælp, for i *TTC* kan vi finde en fyldig beskrivelse af Augustus' person, hans opvækst og gerninger. Selvom værket beskriver kontroversielle kampe og personlige laster, og altså anderledes betragtninger end de der kan findes i *RGDA*, er det farvet til fordel for Augustus. Som en del af inderkredsen omkring de siddende kejsere har Sueton måske haft adgang til personlige informationer til brug i sit værk, men qua forholdet til kejserne har han nok også måttet sortere i disse oplysninger, og dermed levere et redigeret og måske mere tendentiøst værk om man vil.

Dette giver os denne lidt tosporede fremstilling, hvori der både kan spores uoverensstemmelser og ligheder mellem *RGDA* og *TTC*. Det bliver derfor svært for os at afgøre, hvorvidt de enkelte tal og usagn er korrekte.

Leveringen af et budskab kan også hænge sammen med, hvor budskabet kan findes. Den første fysiske kopi af *RGDA* bestod af to bronzetavler, hvori teksten blev indridset. Bronzetavlerne blev efter Augustus' død og efter hans vilje opstillet foran hans mausoleum på Marsmarken i Rom. Mausoleet kom både via placering og størrelse til at dominere adgangen til Rom fra nord sammen med fredsalteret "Ara Pacis", og bronzepladerne har på denne måde været synlige for hele befolkningen på dette kulturområde dediceret til Augustus. Mausoleet var et magtsymbol og en fysisk manifestation af Augustus' tilhørsforhold til Rom, foruden et modsvar til Marcus Antonius som ønskede at blive begravet i Alexandria. Navnet "Mausoleum" henledte desuden opmærksomheden på Mausolos' grav, som var et af verdens 7 vidundere, mens det officielle navn "Tumulus Iuliorum" henledte tankerne til Roms fortid. At værket blev indridset i bronze, er en vigtig detalje, både fordi bronze var eksklusivt, men også fordi plebejerne under en konflikt mellem patriciere og plebejere i Rom i 494 f.Kr. fik tildelt flere privilegier efter en strejke, hvor de primært søgte at få ændret loven. Loven havde indtil da kun været kendt for patricierne, som på denne måde kunne tolke loven efter for-godtbefindende. Herefter blev "De tolv tavlers lov" indridset på 12 bronzetavler og ophængt på Forum. Dette gav lovene en øget gennemsigtighed, og alle borgerne i Rom blev på denne måde indviet i statens affærer. Augustus' bronzetavler må derfor have givet den romerske befolkning nogle positive associationer. Tavlerne mindede dem om noget legendarisk, trak tråde til noget velkendt i romernes fortid, og ophøjede således *RGDA* til noget på linie med den gamle lovgivning, som kom den almene befolkning til gode.

2) Augustus formåede at spille på befolkningens følelser og ønsker på flere måder. Augustus kom til magten i en periode med en splittet befolkning grundet borgerkrigen. Et ønske om fred og ro udmøntede sig i en længsel efter tidligere tiders tilstande, og det var derfor op til Augustus at forsøge at

skabe noget nyt, samtidig med at han formidlede en tilbagevenden til noget oprindeligt. I § 5 kan vi finde eksempler på, hvordan Augustus forsøgte at trække tråde til fortiden: "*Even though the post of dictator was conferred upon me both when I was absent and when I was present by both people and senate [...], I did not accept it.*" Han afviste altså titlen som diktator, en magtfuld titel der kunne tildeles en embedsmand i ekstreme nødstilfælde, og som ellers gav indehaveren ubegrænset magt i 6 måneder ad gangen. Dette hænger formodentlig sammen med et forsøg udadtil på at tage afstand fra Cæsars handlinger, da han modsat havde udnævnt sig selv til diktator på livstid. Med afsværgelsen af titlen signalerede Augustus dermed en ændret kurs overfor befolkningen, men da han i forvejen havde et væld af andre titler, er det muligt, at titlen som diktator ikke ville have givet ham nye beføjelser af betydning. Hvis dette er tilfældet, ville han derfor roligt kunne takke nej og samtidig opretholde et image som en ydmyg mand. Næste eksempel ses i § 6, hvor Augustus skriver: "*... even though the senate and people of Rome were in agreement that I should be appointed on my own as guardian of laws and customs with supreme power, I accepted no magistracy conferred upon me that contravened ancestral custom.*" Og senere da han skriver om de ting, han har udrettet som tribun, nævner han at: "*I myself, of my own accord, five times demanded and received a colleague from the senate.*" I *TTC* kan vi dog læse, at Augustus kun bad om en kollega 1-2 gange, hvilket får os til at sætte spørgsmålstegn ved oprigtigheden af oplysningerne i *RGDA*. I begge eksempler får Augustus imidlertid både understreget, at han ikke ønsker at fremstå som enehersker, og ydermere ikke havde tænkt sig at gå imod de gamle skikke. Igen et klart signal om en tilbagevenden til Romerriget som det var inden Cæsar og borgerkrigen. I § 8 nævnes de gamle skikke igen: "*By means of new laws brought in under my sponsorship I revived many exemplary ancestral practices which were by then dying out in our generation.*" Og endelig i § 34 skriver han: "*... after I had put an end to civil wars, although by everyone's agreement I had power over everything, I transferred the state from my power into the control of the Roman senate and people. For this service, I was named Augustus by senatorial decree.*"

For derefter at slutte af med: *After this time I excelled everyone in influence, but I had no more power than the others who were my colleagues in each magistracy.*" Alle eksemplerne der henleder opmærksomheden på Roms fortid, vil være "Støttende propaganda" iflg. Stanley: *"A contribution to public discourse that is presented as an embodiment of certain ideals, yet is of a kind that tends to increase the realization of those very ideals by either emotional or other nonrational means"*, hvor nostalgi og følelser klart udgør omdrejningspunktet i Augustus' retorik.

Selvom citaterne i § 34 i *RGDA* er hentet fra det andet sidste afsnit, ville de nævnte begivenheder have været blandt de først nævnte, havde været bygget op kronologisk. Men ved at slutte af med at skrive at han overførte sine beføjelser til senatet, gør Augustus denne handling nærværende og tidssvarende, og minder befolkningen om, at det stadig er sådan det forholder sig, selvom det formentlig ikke var tilfældet. Det underbygges af det sidste citat, som omhandler hans status, efter han havde fået titlen "Augustus", en titel som ledte tankerne hen på Roms grundlægger Romulus, som grundlagde byen under det hellige fuglevarsel "augustum augurium". Augustus havde valgt titlen "princeps" til sig selv, og var altså hverken konge eller diktator men "første borger", og indikerede hermed at han var en blandt ligemænd, som vi også kan se i citatet. Begge titler tager tydeligvis afstand fra titlen som konge, selvom man kan argumentere for, at Romulus var netop dette. Her er det dog nok mest billedet, på det oprindelige som Romulus repræsenterer, der har spillet en rolle i befolkningen, og man har valgt at se bort fra den konnotation, titlen "Augustus" gav til kongemagten. Der er altså en klar rød tråd gennem værket, som skal pointere Augustus' ydmyghed både over for folket, men også over for senatet som ifølge ham er dem, der besidder den virkelige magt.

3) Hannestad skriver således om Augustus' evner. "... *it was his abilities that enabled him both to gain power and to disguise this, preventing the curtailments of freedom from becoming too intolerable.*" Og han fortsætter: *"He constantly made a point of allowing the external forms and traditions to remain - though their real content had changed."*

Begge er citater, der antyder, at Augustus med fuldt overlæg brugte vildledning til at opnå, hvad han gerne ville. Det er tankevækkende, at det lige netop er billedet af det oprindelige som det ønskværdige, Augustus formår at skabe, især set i lyset af at han også hylder Cæsar i *RGDA*, og altså den figur han styremæssigt skulle forsøge at tage afstand fra. Ifølge Sueton følte Augustus det som sin pligt at hævne Cæsar, og dette skulle have været det underliggende motiv for borgerkrigene. At Augustus nævner borgerkrigene, og ærer Cæsar, kan vi se i § 2, hvor Augustus gør det klart, at han definitivt har vundet over dem, der slog Cæsar ihjel. I § 15 nævnes de penge, han har givet væk efter Cæsars vilje, i § 19 skriver Augustus, at han byggede et tempel til den guddommeliggjorte Julius, et tempel der nævnes igen i § 21, og i § 20 skriver Augustus, at han færdiggjorde det Julianske forum og en basilika, som var blevet påbegyndt af Cæsar. Endelig skriver Augustus i § 34, at der på det Julianske senat blev ophængt et gyldent skjold, som blev givet til Augustus pga. hans tapperhed, mildhed, retfærdighed og fromhed, og det Julianske senat nævnes ligeledes i § 35, da det beskrives, at der her blev indskrevet, at Augustus fik titlen som "Fædrelandets Far". Ved at opsætte disse ting på det Julianske senat overførtes Augustus' titel og gode egenskaber indirekte til Cæsar, også selvom det blev gjort på foranledning af senatet og folket. Her leverer Augustus det, Stanley ville betegne som "Underminerende propaganda", et begreb han definerer således: *"A contribution to public discourse that is presented as an embodiment of certain ideals, yet is of a kind that tends to erode those very ideals"*. *RGDA* indeholder dermed en vis tvetydighed, og alt dette fremstår med tydelighed i værket. Det bliver klart for os, at Augustus formidlede hyldesten af visse idealer, såsom en afstandtagen fra det tidligere styre, noget han i virkeligheden ikke distancerede sig fra, da han ønskede at ære sin adoptivfar.



Fig. 2: Augustus' mausoleum

Han endte tværtimod med at styre enevældigt med et senat, han var dukkefører for. Desuden kan vi se, at befolkningen indtog den stilling, vi har fået beskrevet af Soules; nemlig at de udvalgte de budskaber Augustus leverede, som var kompatible med egne ønsker.

Konklusion

Der er mange måder, hvorpå man kan sprede et budskab, man måtte ønske at formidle. Dette kan både komme til udtryk gennem tekster og monumenter, og det har ikke mindst betydning, hvor et givent budskab kan findes. Vi må erkende, at det betyder noget for en teksts udtryk, at den manifesterer sig til fysisk form, både pga. det monumentale i denne metamorfose men også via det spil på modtagernes fortid, som det er muligt at skabe ved at vælge de rette materialer til formålet. Som det indledende citat viser, så handler formidlingen af et budskab i høj grad om symboler. Om at fortolke og genfortolke dem indtil de kommer til at passe med det budskab, man ønsker at få frem. Augustus var en mester i at få tingene til at synes på en måde på overfladen, hvor realiteterne i virkeligheden var en anden. Det ses i særdeleshed gennem *RGDA*, hvori han formidlede et billede af sig selv som en mand

af folket og en blandt ligemænd, men sandheden var, at det hele tiden var ham, der trak i trådene, og at senatet langsomt blev umyndiggjort. Lige fra Augustus' magtovertagelse og til sin død arbejdede han på dette selvbillede, hvilket tydeliggør, at der i høj grad var tale om brug af propaganda i den augustæiske periode, men også at Augustus ikke kun formidlede usandheder. Mange af de ting der nævnes i *RGDA*, er korrekte, og at kalde alt hvad der står i værket for propaganda, vil efter min mening være en fejl. En ukritisk brug af et begreb kan være et problem, og man må holde sig for øje, hvad et begreb indebærer, inden man bruger det i flæng.

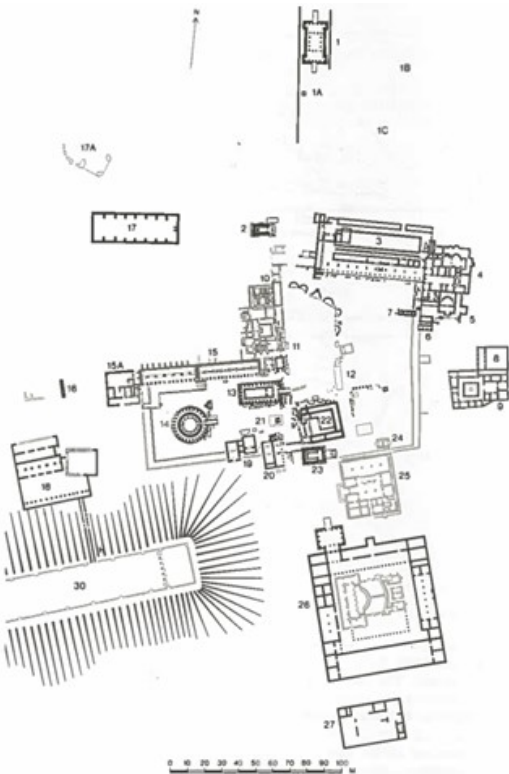
Vi har desuden set, at der var en form for samarbejde mellem Augustus og befolkningen. Et samarbejde der betød, at Augustus fik lov til at regere enerådigt, så længe han havde sit fokus vendt bagud såvel som fremad. At Augustus regerede i over 40 år i en tid, hvor regeringsoverhoveder absolut ikke kunne vide sig sikre på at slippe fra det med livet i behold, viser noget om hans evner men også om befolkningens følelser over for ham. Augustus kunne formodentlig ikke være sluppet af sted med det, han gjorde, hvis ikke han havde været vellidt, men det er også klart, at Augustus såvel som befolkningen fik noget ud af det gensidige samarbejde.

THYMELEN I EPIDAUROS

Af Sara Cecilie Utvaag

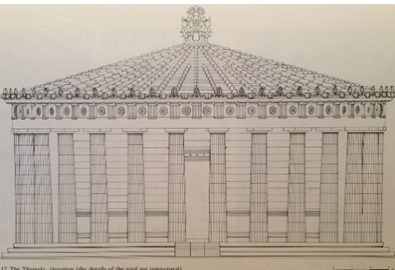
Denne artikel tager udgangspunkt i min eksamensopgave i faget Kernefag i græsk arkæologi på mit 3. semester.

Den panhelleniske helligdom Epidauros (Fig. 1) på det nordøstlige Peloponnes undergik i 370-250 f.Kr. et omfattende byggeprogram.



Figur 1.

Dette blev gjort muligt, da Asklepioskulten begyndte at opnå større udbredelse, og med tiden blev helligdommen i Epidauros den dominerende for kulten. En af de bygninger der fik stor opmærksomhed under det nye byggeprogram, var Thymelen (Fig. 2).



Figur 2

Bygningens arkitektoniske elementer var ekstravagante og satte nye standarder for arkitekturen i den klassiske periode. Thymelens fundament var udfor-

met i en labyrintisk konstruktion, hvilket var ulig andre *tholoi*. Dette specielle træk har dannet grundlag for mange teorier om bygningens rolle i helligdommen samt dens funktion sammenlignet med andre *tholoi*.

Beslutningen om at arbejde med netop dette emne blev taget ud fra følgende overvejelser: Den første grund var, at det skrevne materiale primært er af ældre dato. De værker hvori emnet bearbejdes mest dybdegående, er fra henholdsvis starten og midten af 1900tallet. Det synes interessant, at emnet ikke har undergået større behandling i en så lang årrække, og man fristes til at spørge sig selv, om det begrundes med, at forskere har nået fælleskonklusionen, at vi aldrig når et egentligt svar på Thymelens brug.

Det synes herunder interessant at undersøge de forskellige teorier, der er udformet omkring brugen af Thymelen. En teori behandler bygningen som et tilbedelsessted for Asklepios som hero-gud, hvoraf det nærliggende Asklepiostempel har været for den udødelige gud. Labyrinten under Thymelen skulle i denne teori have fungeret som grav for Asklepios. Dog findes der ingen materiel evidens, der kan underbygge påstanden omkring dette spørgsmål. Yderligere teorier angående bygningens funktion vil blive videre uddybet i artiklen.

Da Thymelen i Epidauros blev bygget i perioden ca. 365-335 f.Kr., adskilte den sig på flere måder fra anden arkitektur på dette tidspunkt - ikke alene var den runde udformning en ny struktur i klassisk tid, men den labyrintiske konstruktion i fundamentet var ganske usædvanlig (Fig. 3). Bygningen har ligeledes adskilt sig fra resten af helligdommen i dens rige udsmykning.

Figur 3



I helligdommen ses i dag kun det cirkulære fundament samt enkelte blokke fra rampen, men flere fragmenter fra den ovenstående bygning er fundet delvist rekonstrueret og udstillet på Epidauros' arkæologiske museum.

Thymelen er udformet som en *tholos*. Bygningen var ophøjet på en platform bestående af en tretrinnet *krepis* med en gennemsnitshøjde på hver 29cm og en bredde på ca. 35cm. Stylobatet måler en diameter på ca. 20m. En rampe har ledt op til den østvendte indgang, hvor 26 doriske søjler har udgjort bygningens ydre peristyl.

Entablaturet har båret et særegent karakteristiskum for det 4. årh. Det bestod af en smal arkitrav udsmykket med en dorisk metope-triglyffrise med reliefskårne rosetter. Ydermere har arkitraven været bemalt i klare farver. Afslutningsvis har entablaturet haft en ekstravagant udsmykket sima i hvidt marmor. Simaen (Fig. 4) var prydet af vandspy udformet som løvehoveder.

Mellem disse var et væld af udsmykninger herunder meanderborte, akanthusgrene, blomsterornamenter og volutter samt et antefix udformet som en palmette. Taget på Thymelen har rejst sig fra entablaturet



Figur 4

og været udformet som én samlet kegle lavet af hvidt marmor. Man har tidligere ment, at der har været hul i midten af loftet. Dette er dog siden blevet modbevist, da der er fundet fragmenter af en akroter, der har siddet i tagets centrum og derved umuliggjort teorien om hullet. Denne akroter har været ca. 2m høj, ligeledes udhugget i marmor og har været udformet som en buket af akanthusblade.

Ligesom bygningens ydre var cella ganske rigt dekoreret. I cella sås en indre søjlegang af 14 fritstående korinthiske søjler, hvoraf kapitælerne var dekoreret med tynde akanthusblade (Fig. 6).



Figur 6

Figur 7

Loftet i cella har været fremstillet af marmor og udsmykket med et kassetteloft. Dette har været dekoreret med æggestav, lesbiske og joniske kymaer samt i kassettens inderste dimension har en blomst været placeret på akanthusblade (Fig. 7). Gulvet har været udformet i et koncentrisk mønster med skiftevis sort argossten og hvidt marmor. Herfra menes der at have været adgang til en underjordisk labyrint via et hul i gulvets midte. Dette begrundes med, at der er fundet evidens for trappetrin i labyrintens inderste ring.

Labyrinten er opdelt i seks koncentriske og cirkulære mure af porossten, hvoraf de tre yderste fungerer som bærende fundament for den doriske søjlegang, cellamuren og den korinthiske søjlegang. De tre inderste har tjent to funktioner, idet de både har fungeret som bærende fundament for gulvet i cella, men samtidig og har udgjort gangene i den underjordiske labyrint. Den inderste af de 6 murringe har omkranset en slags brønd i constellationens centrum. Hver dør mellem de tre inderste mure har været blokeret. Blokaderne har dirigeret vejen gennem konstruktionen, da man har været nødsaget til at gennemgå alle gangene for at nå fra det ene yderpunkt til det andet. Dette har været en distance på ca. 53m.

Bygningstypen *tholos* var ny for den klassiske periode og udviklede sig igennem det 4. årh. Når man sætter bygningen i perspektiv med andre *tholoi*, kan man konkludere, at Thymelen har været en meget stor bygning. Ydermere har Thymelen målt ca. 20m i diameter, hvilket betyder, at bygningen har været bredere end Asklepiostemplet i samme helligdom, da denne målte 12,3m i bredden. Ud over dette har Thymelens søjler været højere, byggeriet har været længere og været mere bekvemt end selve templet. Dette kommer til udtryk i regnskaberne for bygningen. Det fremgår, at byggearbejderen Laarchidas modtog 8344 drachmer og 3 oboler udelukkende for sit arbejde med cella. For at sætte denne sum i perspektiv, skal det nævnes, at der ligeledes bliver beskrevet, at *technón* udhuggede 23 blokke til fundamentet, og blev betalt 3 drachmer og 5 oboler per blok. Arbejderne blev betalt i intervaller, og en tiendedel af hver arbejders løn blev tilbageholdt, til arbejdet var færdigt. *Technón* er derfor blevet betalt i alt 69 drachmer og 115 oboler forud for sit arbejde og 75,9 drachmer og 126,5 oboler efterfølgende. Ligeledes fremgår det i byggeregnskaberne, at det har været nødvendigt at udsende talenspejdere, der skulle promovere projektet og finde arbejdere til det. Dette antyder, at Thymelen har været så omfattende et byggeri, at det har været nødvendigt at finde arbejdskraft uden for regionen. Udsmykningen taget i betragtning forekommer det ikke besynderligt, at det var en nødvendighed med udenbys arbejdskraft, da bygningen har været usædvanligt rigt dekoreret.

Den overordnede orden for bygningen omtales som værende dorisk. Dog indeholder Thymelen arkitektoniske elementer, der afviger fra denne. Den doriske orden ses typisk i en strengere og mere simpel form, hvoraf den joniske orden er kendt som værende mere overdådigt udsmykket. Da Thymelen har været så rigt udsmykket, kan der argumenteres for, at den overordnede doriske orden også indeholder joniske træk. Et eksempel på dette er simaen, der som nævnt har været rigt dekoreret. Et andet eksempel hvorpå Thymelen adskiller sig fra den doriske orden, er kassetterne, der har udgjort loftet i cella samt panelerne og halvsøjlerne, der har omgivet døren. Det sidste eksempel hvorpå bygningen har adskilt sig fra tiden, er kapitælerne på den indre søj-

lerække af korinthiske søjler. Kombinationen af dorisk orden og korinthiske søjler var i sig selv en ny fortolkning af den doriske orden, men de korinthiske kapitæler var banebrydende i deres udformning. Disse omtales som værende de mest udviklede blandt korinthiske kapitæler dateret til det 4. årh., og satte siden standarden for typen. De oprindelige kapitæler der har stået i cella, har været for fragmenterede til at yde nogen gavn i analytiske undersøgelser. Dog har man fundet et kapitæl lidt uden for cella, der ikke er blevet hverken ødelagt eller udsat for plyndring. Kapitælet er aldrig blevet færdiggjort, og det menes derfor at have været en prototype for de korinthiske kapitæler.

Disse ekstravagante udsmykninger viser, hvordan Thymelen i Epidauros har adskilt sig fra normen på tidens arkitektur og ligeledes har været banebrydende for denne. Øjensynligt kunne dette betyde, at Thymelen må have spillet en yderst betydningsfuld rolle i helligdommen.

Det mest atypiske element i bygningens arkitektur har dog været labyrintkonstruktionen i fundamentet. Den centrale ring i konstruktionen har målt 1,11m i diameter. I denne er der fundet evidens for en trappegang, og derfor menes der at have været indgang til konstruktionen via cella. Da gangene ligeledes har været blokeret, og vejen derved er blevet dirigeret, kunne det tyde på, at en form for rituel aktivitet har foregået i labyrinten. Dette kunne muligvis være prosessioner, der er blevet dirigeret rundt af blokaderne.

En anden teori bygger på et skulpturfragment fundet i labyrinten. Dette har afledt spørgsmålet om, hvorvidt Thymelen har huset Asklepios' hellige slanger. Selvom disse to teorier indikerer vidt forskellige funktioner for labyrinten, og derfor også Thymelen, er der ikke desto mindre tale om funktioner af en rituel betydning. En anden foreslået teori om rituel handling er ritualet *holokautesis*, som efter sigende skulle være foregået inde i cella. Denne teori er blevet udarbejdet på baggrund af en tolkning på det navn, bygningen blev givet i antikken, som betød "overdækket arne". Navnet kan tolkes som, at et brændoffer skulle være foretaget inde i selve bygningen.

Den sidste teori drejer sig ikke nødvendigvis om de rituelle handlinger, der skulle være foregået i Thymelen, men derimod om hvordan man rent praktisk kom ned i labyrinten. I modsætning til hvad de fleste andre forskere mener, er det blevet foreslået, at indgangen til labyrinten har været placeret i en af konstruktionens yderste mure i stedet for midten.

Bygningen og labyrintens udformning bærer øjensynligt præg af, at den har spillet en rituel rolle.

Det lader til, at Thymelen har spillet en betydelig rolle i helligdommen og kulten. Spørgsmålet forskere dog stadig stiller er: Hvad var bygningens egentlige funktion? Der er aldrig fundet overleveringer angående dette, så teorier kan udelukkende dannes ud fra materielle levn - hvilke der heller ikke er mange af.

I byggeregnskaberne bliver bygningen omtalt som Thymele. Dette ord har i sin oprindelse betydet alter eller offersted. I overleveringen af Pausanias omtales bygningen dog som *tholos*. Det oprindelige navn indikerer, at bygningen med størst sandsynlighed har været center for rituelle handlinger inden for kulten. Men hvilke? Der er igennem tiden blevet ud-

tænkt en del teorier angående funktionen af Thymelen.

En tolkning af ordet Thymele er "*covered hearth*", eller overdækket arne. Thymelen skulle altså have indeholdt et ildsted, hvor ritualet *holokautesis* skulle have været udført. Dog indebærer denne teori, at der skulle være et hul i loftet, hvor røgen kunne komme ud og vinden kunne puste liv i flammerne. Da der er fundet evidens for en akroter, der skulle have prydet taget, må det antages, at denne teori ikke er plausibel. Ydermere viser bygningen ingen tegn på, at der skulle være foretaget brændofre derinde. En videre tolkning på teorien lyder dog, at ofret har været tofoldigt. Selve brændofret blev ikke foretaget i Thymelen men på et alter øst for Asklepiostemplet (Fig. 1). Ritualets deltagere gik herefter i procession og udførte et blodoffer ved at stænke blod i labyrinten.

Den alment accepterede teori angående Thymelens funktion er dog ikke *holokautesis*. Karl Kerényi besøgte i 1931 helligdommen i Epidaurus. Ved dette besøg kravlede han ned i Thymelens underjordiske labyrint for at teste en tidligere teori, angående hvorvidt gangene var blevet brugt til procession. Kerényi nåede her konklusionen, at gangene var for smalle, og at det derved ikke havde været muligt at gå procession eller foretage ofringer dernede. I sammenhæng med dette besøg fandt han dog et skulpturfragment, der desværre forsvandt under 2. verdenskrig. Fragmentet var udhugget i marmor og forestillede en mus eller rotte siddende på en træstub. Kerényi udarbejdede en teori om, at labyrinten skulle have huset kultens hellige slanger, og en gængs spise for disse krybdyr er mus. Han mente derfor, at en mus ville have været en passende udsmykning eller votivgave til en sådan bygning, hvis funktionen var at huse og opfostre slanger.

Det vides ikke præcist, hvilken rolle slanger har spillet i kulten. Dog ved vi fra Pausanias, at der har været slanger i Epidauros. Han beskriver, at området var hjemsted for en speciel slags gul slange, der var hellig for lægeguden Asklepios og var tamme. Da slangerne var hellige for kulten, synes det at være passende at opstille så storslået et monument til dem. Der er dog stadig løse ender i teorien. Eftersom bygningen først er blevet opført i senklassisk tid, og slangerne har været en del af kulten siden dens oprindelse, har de manglet et opholdssted før og under konstruktionen. Ydermere findes der ikke overleveringer om kulten, der beskriver sådanne slangehuse, og der mangler en forklaring på, hvorfor den labyrintiske konstruktion har indeholdt blokader (Fig. 8), der har dirigeret vejen gennem denne. Kerényi argumenterede for, at gangene har været for smalle til procession, men en personlig observation er dog, at det burde have været muligt at bevæge sig i gangene, da den inderste ring som sagt målte 1,11 m i diameter, og de ydre med størst sandsynlighed har fulgt samme struktur.

Figur 8



Hvis man antager, at alle gange har haft det samme mål, ville dette være rigelig plads at udføre processionser, der blot omfattede enkelte personer, eventuelt præster. For at underbygge denne påstand yderligere skal det påpeges, at der findes et fotografi, hvorpå det ses, at labyrintens gange har været brede nok til, at fuldvoksne mænd kunne stå dernede (Fig. 3). På trods af modargumenter er teorien om slanger dog stadig den mest alment accepterede.

Thymelen i Epidauros har været usædvanlig på alle tænkelige måder. Den labyrintiske konstruktion i

fundamentet har i sig selv været enestående, men også udsmykningen har været unik. De ekstravagante joniske elementer har præget bygningens visuelle udtryk og har adskilt den fra samtidige bygninger.

Thymelen har været yderst overdådig og dermed også en bekostelig bygning. Det fastslås, at der i bygningens arkitektur blev opsat elementer, der kendetegnede perioden, men også nogle der satte nye standarder. De korinthiske kapitæler der blev beskrevet som værende de mest udviklede i perioden, er et eksempel herpå, da de senere satte standarden for deres type. Den doriske orden gennemlevede ligeledes en fornyelse i den klassiske tid, da der blev inkorporeret elementer fra andre ordner.

Som det fremgik i byggeregnskaberne, var det nødvendigt at tilkalde arbejdskraft fra fjerntliggende egne, da byggeriet var så komplekst. Det fastslås desuden, at Thymelen med størst sandsynlighed endte med at være en meget dyr bygning. Jeg regnede mig frem til, at cella alene havde kostet 8344 drachmer, hvoraf en byggearbejder blev forudbetalt 3 drachmer og 5 oboler per udhuggede porossten. Dette spænd siger en del om, hvad den endelige bygning har kostet.

Målet med opgaven var, at kunne drage en konklusion for brugen af Thymelen i Epidauros, og hvilken rolle den spillede i helligdommen. Der findes flere teorier, der både indeholder plausible og diskutable elementer. Funktionen har gennem tiden være tolket som værende et rituelt rum, hvor ritualet *holokautesis* har været udført. Denne teori har forgrenet sig i to versioner, da der ikke er fundet evidens for afbrændinger i cella. Man har senere ment, at der kunne være foretaget et brændoffer på et nærliggende alter dernæst en procession i labyrinten. Karl Kerényi mente derimod, at bygningen husede kultens hellige slanger i fundamentets gange, og dette er blevet den alment accepterede tolkning af bygningens funktion. Det er dog ikke muligt at fastslå den præcise brug ud fra teorierne, da vi ikke har hverken skriftlige overleveringer eller tilstrækkeligt med materielle levn.

Til sidst må man sande, at *tholoi* er strukturer med mange facetter og ikke kun én funktion.

Anmeldelse af *Troy: Fall of a City*

Af Louise Jensby

Af og til ser vi film- og tv-produktioner, som behandler antikke begivenheder eller personligheder. Men som vi tidligere har været inde på her på Agora, har Hollywood haft en tendens til at holde nallerne fra det gamle Grækenland for i stedet at hellige sig Spartacus, Cæsar eller Romerriget generelt. Det bliver der dog lavet om på nu! I det hele taget har årene efter år 2000 været præget af et stort opsving i antikfilmshenseende, og så sent som i foråret 2018 har en ny tv-serie også set dagens lys. Serien hedder *Troy: Fall of a City*, er i 8 afsnit, og er produceret som et samarbejde mellem BBC One og Netflix.

Som titlen indikerer, er handlingen blandt andet hentet fra Homers *Iliade*, hvor eksempelvis heltene Achilleus, Odysseus og Agamemnon er draget i krig for at hente den skønne Helene hjem fra Troja, efter hun er stukket af fra sin mand Menelaos i Sparta. Lyder det bekendt? Den kvikke læser vil naturligvis erindre en vis film fra 2004 med næsten samme titel, med et overvældende fravær af guder, en Orlando Bloom i rollen som en ret fesen Paris, en Achilleus uden homoerotiske tendenser, en slutning hvor Briseis dræber Agamemnon, og Aeneas flygter fra Troja med sin far gennem en skjult passage. Man kan mene, hvad man vil om den "gamle" *Troy*, men hovedsagen er, at det ikke er noget lignende, vi har med at gøre her! For det første er guderne i høj grad medspillere i denne serie, hvor producerne i øvrigt har indsat afroamerikanske skuespillere i roller, som ellers især er forbeholdt hvide mænd. For det andet har de valgt at begynde et noget atypisk sted. I serien starter hele balladen nemlig ikke med, at Paris bortfører Helene som i *Troy* (2004), men derimod med Paris' fødsel og søsteren Kassandras forudsigelse om at hans fødsel varsler undergang for byen. Derfor sættes han ud, men vokser op hos hyrden Agelaos, som navngiver ham Paris. Siden springes til Paris' dom, som jo er den virkelige baggrund for krigen. Myten om Paris' dom går ud på, at Paris udpeges af Zeus til at vælge mellem hvem af gudinderne Hera, Athene og Afrodite, der er den smukkeste. Gudinderne lover ham hver især forskellige ting, mod at han vælger netop dem. Men Afrodites løfte

om at Paris vil få verdens smukkeste kvinde, bliver afgørende for hans valg af hende som vinder – og altså også for Trojas skæbne i sidste ende. *Iliaden* starter som bekendt in medias res med at skitsere, hvad striden mellem Achilleus og Agamemnon går ud på. Agamemnon har set sig nødsaget til at returnere Chryseis til sin far Apollonpræsten Chryses, for at gøre en ende på den pest Apollon har nedkaldt over grækerne. Achilleus erklærer sig enig i denne betragtning, og som hævn tager Agamemnon pigen Briseis fra Achilleus, hvilket resulterer i et længere fravær i krigen fra Achilleus' side – en strid som også skildres i serien. *Iliadens* noget abrupte begyndelse og slutning tyder på, at antikkens grækere må have været bekendt med baggrunden for og afslutningen af krigen fra andre kilder, siden det har været muligt at skabe en vellykket fortælling, der strækker sig over kun 51 dage, og som ydermere starter i krigens tiende og sidste år. I dag må man gå ud fra, at den almindelige befolkning ikke er så velbevandret i antik græsk mytologi, hvorfor inkluderingen af Paris' dom fungerer virkelig godt. På denne måde opbygges konflikten for den knap så mytekyndige seer, og vi får samtidig en forklaring på, hvorfor Paris både kaldes ved navnet Paris og Alexandros, som i serien er det fødenavn kong Priamos og dronning Hekabe gav ham, inden han blev sat ud. Skulle man sige "naturligvis" er den trojanske hest også inkluderet, da en Iliadisk afslutning med Hektors ligfærd ikke yder publikum den forløsning, de givetvis søger.



Troy: Fall of a City. Paris og Helene

I forhold til karakterskildringen er seriens Paris i modsætning til filmen *Troys* Paris ikke en spinkel teenageforelsket "vi overvinder alle odds på grund af kærlighed"-type, men snarere en egoistisk og frembrusende mand drevet af begær og ønsket om at indfri den belønning guderne har lovet ham.

I forhold til karakterskildringen er seriens Paris i modsætning til filmen *Troys* Paris ikke en spinkel teenageforelsket "vi overvinder alle odds på grund af kærlighed"-type, men snarere en egoistisk og frembrusende mand drevet af begær og ønsket om at indfri den belønning guderne har lovet ham. Ligeledes skiller Helene sig også ud i forhold til filmen *Troy*, hvori hun fremstod som en lille pige, der lod sig bortføre af den unge romantiske prins. Seriens Helene er derimod en voksen kvinde, som tager et aktivt valg om at tilkalde Paris for at have sex med ham, hvorefter det også er hende selv, der tager beslutningen om at flygte fra sin mand og datter, gemt i en kasse, der staves om bord på skibet under påskud af at være en gave til dronning Hekabe. Vi ser, hvordan Odysseus forsøger at undgå at drage i krig ved at spille vanvittig, og hvordan Agamemnon må ofre sin datter Ifigenia for at formilde Artemis, som har ladet vinden være imod dem grundet manglende ofringer. Det er tydeligt, at Odysseus spiller en stor rolle i, hvordan krigen forløber allerede fra starten. Han overtaler Agamemnon til at ofre Ifigenia, han får grækerne til at skifte strategi fra direkte kamp til at omringe byen, han har en spion inden for murene, og han får smuglet Achilleus og Patroklos ind i forklædning. Alt dette bidrager til karakteristikkene af ham som initiativrig og snedig, hvilket kulminerer i tricket med den trojanske hest. Det er i det hele taget interessant, at serien gentagne gange fremstiller grækerne som nogle sølle krigere, som ikke formår at klare sig uden list, snyd, løgn og bedrag – og man kan så lægge i, hvad man vil, at et vestligt folk på erobringstogt kun overvinder et fredselskende folk mod øst ved hjælp af snyd. Karakterskildringen er allround ganske vellykket, måske bortset fra en lidt for ung og ikke rigtig barskudseende Menelaos – i hvert fald ifølge denne reporter. Guderne figurerer ofte, og vi ser, hvordan de diskuterer Trojas skæbne på Olympien, og hvordan de støtter henholdsvis grækerne og trojanerne.

Som det også kan tolkes af ovenstående, så er *Troy: Fall of a City* skruet sammen af flere forskellige græske myter og ikke kun *Iliaden*. Og serien lover os da heller intet mindre med teksten "Inspired by Homer and the Greek myths" svævende henover skærmen. Man kan så diskutere, om inkluderingen af alle disse myter er lige velvalgt. Som sagt tjener inkluderingen af Paris' dom et opklarende formål, og støtter egentlig kun fortællingen. Dog har producerne også valgt at inkludere amazonerne, og dette tillader jeg mig at stille mig lidt mere undrende overfor. Al respekt for amazonerne og at Achilleus i myterne også bindes sammen med dem via hans mord på amazonedronningen Penthesileia, men i forhold til indeværende fortælling synes de ganske unyttige for plottets fremdrift. Men det er nu engang sådan, denne udgave er skruet sammen, og det lidt malplacerede indslag til trods tager inkluderingen heldigvis ikke fokus fra hovedfortællingen. Her ses stadig ikoniske scener, som Odysseus der mægler mellem Agamemnon og Achilleus, Hektor der dræber Patroklos, Achilleus der dræber Hektor og trækker ham efter sin vogn, Priamos' bevægende besøg hos Achilleus for at få Hektors lig tilbage, og så selvfølgelig den trojanske hest der ligesom i *Troy* også her insisterer på en plads i historien, selvom den ikke indgår i *Iliaden*.

Man kan argumentere for, at serien er svag, da den afviger fra manus (*Iliaden*) ved gentagne lejligheder: Paris flygter op i bjergene efter kampen mod Menelaos, Helenes rolle i Trojas undergang virker som et spøjst valg og ikke helt rigtigt, amazonerne er malplacerede, og Odysseus smider Astyanax ud fra Trojas mure. Der er dog også ualmindeligt mange detaljer med, som er tro mod det/de antikke forlæg, men det er i grunden ikke det, det handler om. Det handler om, hvorvidt serien leverer en troværdig og underholdende historie, og det synes jeg for så vidt, at den gør langt hen ad vejen. Det korte af det lange er, at denne serie bestemt er et gennemsyn værd, også selvom man ikke skulle være så uheldig at være lænket til sofaen grundet hold i lænden, som undertegnede var det. Så har du otte timer, som du ikke lige ved, hvad du skal bruge på, kunne *Troy: Fall of a City* være et udmærket bud på et sådant tidsfordriv.

Beretninger fra bjerget

Af Lasse Rievers Olesen og Sara Cecilie Utvaag

Hakke. Skovle. Sortere jorden. Keramik! Er det en sten? Ja. Fragte jorden til jord-dump. Tilbage igen. Hakke. Skovle. Stop, Keramik! Nej, sten igen. Sortere. Dumpe jorden. Hakke. Skovle. *BANG* Torden. Himlen åbner sig, og på få minutter er vi alle gennemblødte, og arbejdet må indstilles. Første arbejdsdag var slut. For et nyt hold aspirerende arkæologer markerede sommeren 2018 et afgørende led i deres uddannelse - *den første udgravning*. Igen i år var destinationen Syditalien, nærmere bestemt udgravningerne ved højdedraget Timpone della Motta, og det blev ikke regn og korte arbejdsdage, der skulle komme til at karakterisere arbejdet de næste fem uger - tværtimod.



Udsigt fra og del af udgravningsområdet på toppen af bjerget. Taget af Lasse Rievers Olesen

Sidste år havde vi selv fornøjelsen af at grave for første gang selv samme sted, og samarbejdet mellem Aarhus og Københavns Universitet og udgravningen, ledet af det arkæologiske powercouple Jan Kindberg Jacobsen og Gloria P. Mittica, fortsatte heldigvis igen i år. Årets uddannelsesudgravning fordelte sig dette år på to separate sites, hhv. på toppen af højdedraget og ved foden af samme (Area AITA). AITA er et splinternyt kapitel i Francavillas udgravningshistorik, og består af udgravningen af hvad der menes at være en forhistorisk bosættelse fra det 8.-9. årh. f.v.t. Stedet befinder sig på en stejl skråning, hvor jorden er fredet, hvilket vil sige, at området er fuldstændigt uforstyrret. Der har aldrig været en plov forbi, og ejeren af jorden har ikke så meget som haft tilladelse til plante et oliventræ. Dette har ligeledes betydet, at stratigrafien og materialet heri har fået lov til at ligge og bygge sig, som det

blev efterladt. Sidste sommer tilsmilede lykken udgravningsprojektet, da en steppebrand kom forbi og forkullede al vegetation på området, hvilket tillod det blotte øje at se en masse antikt og forhistorisk materiale, der kom til syne i jordens overflade. Den store koncentration af materiale gav hermed anledning til at udforme en hypotese om, at der muligvis lå mere under overfladen, der var værd at undersøge. Herved blev det besluttet, at der skulle oprettes to trenches på skråningen til sommerens udgravning. På toppen af bjerget blev der ligeledes oprettet to trenches, som her skulle fortsætte sidste års udgravninger af den arkaiske helligdom, som findes her. Udgravningerne har her i de senere år hovedsageligt beskæftiget sig med blotlæggelsen af, hvad der tidligere mentes af være et monumentalt alter dateret til det 6. årh. f.v.t., bestående af flodsten fra den nærliggende (nu udtørrede) Raganello flod i kombination med forarbejdede kalksten. Denne fortolkning er dog senere blevet revurderet bl.a. på baggrund af 2017 udgravningskampagnerne, da strukturens udformning nu ikke synes at stemme overens med en sådan tolkning. Et af de vigtigste mål for årets udgravninger på toppen af helligdommen var derfor yderligere at blotlægge denne 'stenstruktur' for nærmere at forstå dens funktion. Foruden 'stenstrukturen' findes der i helligdommen et væld af genstande, som kan fortælle os om den religiøse aktivitet, der har fundet sted her, og som flere steder er blevet efterladt i votivgavedepoter. Terrakotta-figuriner, vævevægte, forskelligt forarbejdet metal som f.eks. bronzephialer og -ringe, jernknive, dyrekoglefragmenter, sølv og guld, samt et væld af keramik blev alt sammen fundet af de ivrige studerende på toppen af helligdomsområdet. Netop den store mængde keramik som findes i helligdommen, efterlod naturligvis det nye hold arkæologistuderende ret overvældede.

Størstedelen af den fundne keramik bestod af fragmenter fra *hydriskoi*, som er blevet dedikeret i hobe-tal. Det at disse er blevet dedikeret i så stort antal, resulterer imidlertid i, at der er en stor chance for at finde dem intakte; f.eks. i de førnævnte votivgave-depoter. Og selvom solen som oftest bagte ned, og det er hårdt arbejde at deltage i en arkæologisk ud-gravning, var der ikke langt til et smil, når der blev udgravet to tusinde år gamle intakte vaser eller spændende genstande i forarbejdet metal. Yder-mere udgjorde græsk-importeret keramik fra bl.a. Korinth og Athen også en stor del af den fundne keramik, hvis former og dekoration man har stiftet bekendtskab med i undervisningen. Det virkede derfor som en stor succes-oplevelse for udgrav-ningsdebutanterne at kunne deltage i deres første udgravning, og både kunne genkende de ting som de selv gravede op af jorden og tilmed også fandt intakte vaseformer.

På Area AITA bestod holdet af en god blanding af søde studerende fra både København og Århus, der blev lært op i, hvad det vil sige at være en del af et arkæologisk udgravningsteam. Ud fra det materiale der var fundet i jordens overflade, havde vi anled-ning til at tro, at området muligvis kunne have huset en forhistorisk bosættelse fra det 8.-9. årh. f.v.t., og at vi sågar kunne være så heldige at finde nogle hyt-ter. Vi brugte dog først og fremmest den månedlan-ge udgravning på at undersøge, hvorvidt det ville være relevant at fortsætte arbejdet på sitet videre i efterfølgende kampagner – men det skal vi da lige love for, at vi fik bekræftet! Efter kort tids arbejde begyndte det hurtigt at vrimle op med materiale, der alt sammen skulle dokumenteres. Dette betød, at vi nogle gange havde rigtig mange bolde i luften og meget materiale, der skulle dokumenteres side-løbende med hinanden. Materialet bestod bl.a. af store mængder af den grove impasto keramik men også den finere matt-paintede keramik. Vi fandt herunder både lokalt men også importerede matt-paintede varer, hvilket ligeledes udtrykker mødet mellem de lokale og de udefrakommende. Den sto-re mængde af fund betød dog ligeledes, at de stu-derende virkelig fik hænderne godt ned i den ar-kæologiske bolledej og flere gange blev trænet i hele dokumentationsfasen. Dette tog de studerende dog i stiv arm og med et smil på læben, når altså

solen og det hårde terræn ikke voldte alt for mange smerter. På trods af at vi ikke fandt hyttekonstruktion-er i trenchen, må arbejdet vi lavede på Area AITA, siges at have båret frugt. Det lader nemlig til, at om-rådet viser så lovende tegn, at der fortsat kan blive foretaget udgravninger der, og hvem ved, måske bliver hytterne fundet i næste kampagne.



Udsigt over den lille bjergby Francavilla Marittima hvor vi boede under udgravningen. Taget af Lasse Rievers Olsen.

I løbet af deres uddannelsesudgravning lærte de studerende ikke blot det faglige aspekt, der ligger bag en arkæologisk udgravning. De erfarede ligele-des, at det er superhårdt arbejde, men også skide-skægt og en god mulighed for at skabe venskaber både internt men også på tværs af universiteter og landegrænser. Fundene i området ved Timpone della Motta favner vidt og bredt. Det bliver spæn-dende at se, hvilke opdagelser vi vil gøre der i frem-tiden, og hvad vi kan lære af disse.

Det har været en fornøjelse. Salute!

En rejsenarkomans dagbog – på museumsbesøg

Af Louise Jensby

I Agoras tidligere udgivelser har jeg oftest trukket jer læsere rundt i hovedstæder som Athen og Rom og til disses respektive turistmagneter. Denne gang skal det dog være anderledes! Det forholder sig nemlig sådan, at ikke alle de skatte som tilhører den græske og romerske verden, stadig befinder sig på eller tæt ved fundstedet (jævnfør Lord Elgin og andres masseeksport af skulpturer og andre artefakter). Derfor vil jeg i denne artikel henvise til museer uden for Italien og Grækenland, hvor man kan få sin antiktang stillet.



En del af Parthenonfrisen. Billede taget af Louise Jensby

Og lad os da endelig starte med The British Museum, når vi nu har fat i Lord Elgin. Lord Elgin var en skotsk adelsmand, politiker og diplomat, som i 1801 modtog et dekret fra osmannerne, der erklærede, at Elgin havde ret til at fjerne indskrifter og skulpturer fra Parthenon. På dette tidspunkt var Grækenland en del af Osmannerriget, og havde derfor ikke en selvstændig stemme i forhold til, hvad der skete med deres kulturarv. Striden om hvor de såkaldte Elgin Marbles rettelig hører til, er en stadig verserende strid, men faktum er, at en stor del af frisen og mange af skulpturerne fra Parthenon endnu i dag befinder sig på The British Museum. Frisen og skulpturerne er samlet i et aflangt lokale, så man får en ide om, hvordan frisen og gavlgrupperne har været opstillet oprindeligt. Noget lignende er forsøgt på Akropolis-museet i Athen, men her må grækerne jo så nøjes med at udstille kopier. På The British Museum er det muligt at komme helt tæt på frisen og gavlgrupperne, og det bliver derved muligt at nærstudere skulpturenes mange flotte detaljer. For eksempel er det let at se, hvordan de tre henslængte gudinder fra

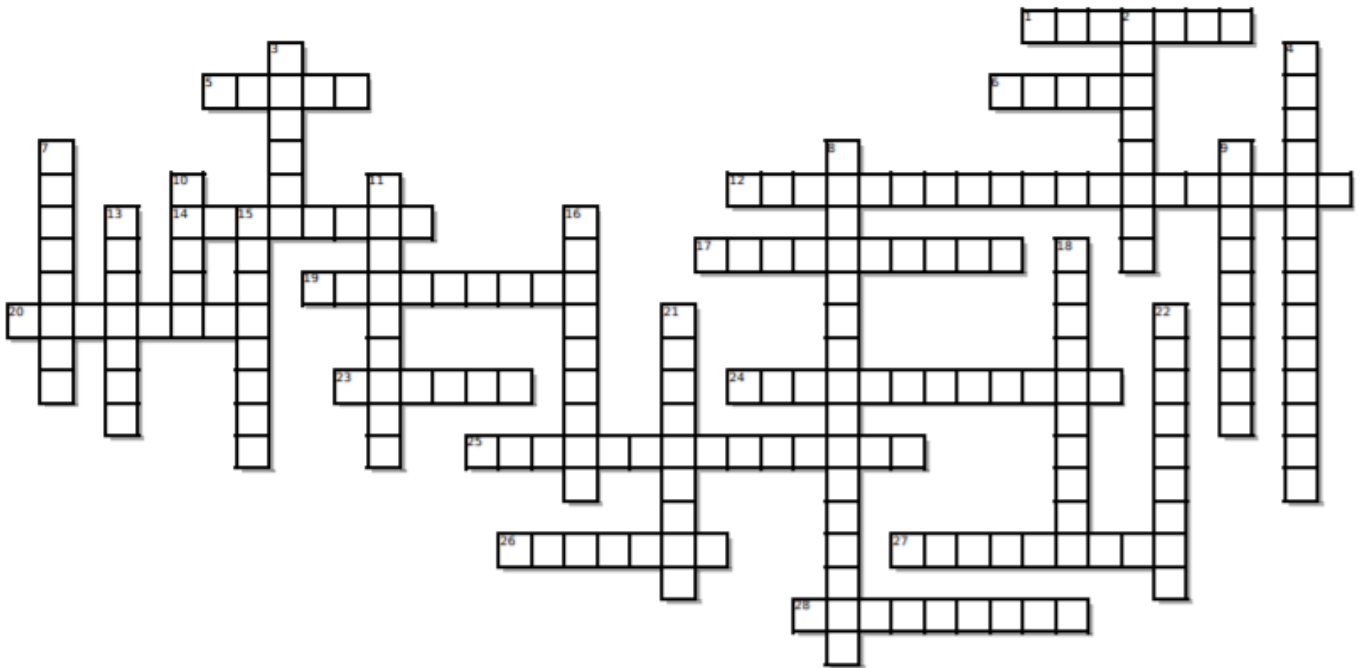
østgavlen bærer chitoner, og at det er her, det såkaldte wet-look introduceres. The British Museum huser dog andet end Parthenonskulpturerne. Det er nemlig også her, man kan se Nereidemonumentet,



Nereidemonumentet på The British Museum. Billede taget af Louise Jensby.

der ligesom The Elgin Marbles har fået et lokale for sig selv. Monumentet er hentet fra Lykien i det nuværende Tyrkiet, og er et gravmonument i form af et græsk tempel omringet af nereider, eller nymfer. Nereiderne følges i alle tilfældene af forskellige fisk, blæksprutter og endda måger, hvilket har været udslagsgivende for tolkningen af figurernes identitet. Bliver vi i Lilleasien, kan de store skulpturer af kong Mausolos og dronning Artemisia fra mausoleet i Halikarnassos også ses på museet. Mausoleet og dets skulpturer er et af verdens syv vidundere, og er desuden et af de få skulpturelle fikspunkter, vi har at forholde os til i senklassisk tid. Museet er også hjemsted for en enorm samling af græske vaser, og man kan blandt andet finde en amfora af Lysippidesmaleren forestillende Achilles og Ajax, der spiller et spil. En interessant scene som går igen mange steder på vasemalerier, men som ikke er overleveret i de antikke tekster. Det er også her, man kan se Exekias' berømte amfora, som viser det øjeblik hvor Achilles og amazonedronningen Penthesileia forelsker sig i hinanden, lige da Achilles dræber hende – det såkaldte prægnante øjeblik. Herudover findes der eksempler på fremstillinger af Herakles' arbejder, Odysseus' eventyr og Trojas fald, foruden hestehovedamforer, komastskåle og aryballer i massevis. Så hvis man skulle være interesseret i græsk keramik, er det en god ide at afsætte nogle timer til denne afdeling alene. Det er gratis at besøge museet, så det er bare med at komme af sted!

Kejser Augustus



ACROSS

- 1 Hans søster
- 5 Hans datter
- 6 Hans kone, hende den kontrollerende
- 12 Et senere navn for indskriften han skrev om sine handlinger
- 14 Før hans navneændring var han kendt som?
- 17 Hvad blev returneret til ham i 20 f.v.t.?
- 19 En måde at datere hans portrætter på
- 20 Hans familie kom fra denne by
- 23 Hans adoptivfar
- 24 Han fik denne titel i år 2 f.v.t.
- 25 En af de vigtige værdier i hans nye styre
- 26 Han var i triumvirat med denne Marcus
- 27 Han besejrede denne hersker i slaget ved Actium
- 28 Han var egentlig Cæsars?

DOWN

- 2 Navnet på hans alter i Rom
- 3 Hans første kone
- 4 Hans søsters (eks-)mand
- 7 Idet han var den øverste borger, var han?
- 8 Han fik en ny titel i 42 f.v.t., da Cæsar blev?
- 9 Hvem var han på felttog imod i 44 f.v.t.?
- 10 Solarium Augusti er et?
- 11 En af hans mest kendte bedrifter
- 13 Hans anden svigersøn
- 15 Hans arvtager
- 16 Hans anden kone, og moderen til hans datter
- 18 En kendt statue af ham
- 21 Hans første svigersøn
- 22 Navnet på hans nye styreform

Agora crew:

Redaktør: Pernille

Skribent af leder: Louise

Faste skribenter: Jonas, Louise

Freelanceskribenter: Rasmus, Sara, Astrid

Kryds og tværs: Astrid

Månedens myte: Rasmus

Korrektur: Helle, Louise

Layout: Rasmus.

Facebookansvarlig: Helle